

Становище

за дисертационния труд на тема „Среднобългарският превод на Хрониката на Константин Манасий и неговият литературен контекст” на доц. Вася Велинова за присъждане на научната степен „Доктор на науките”.

Автор: проф. д-р Милияна Каймакамова

Дисертационният труд е естествен завършек на дългогодишните проучвания на В. Велинова върху този забележителен труд на Търновската книжовна школа. Доколкото част от моите изследвания също са посветени на тази хронографска творба, то веднага бих искала да подчертая, че сторените от авторката наблюдения, констатации и изводи представляват особен интерес за мен.

Отправна точка на изследването се явява представянето на византийската хронистика и нейните функции. Прегледът на научните становищата по тези въпроси е много полезен, защото чрез тях проличава преосмислянето на значението на византийските универсални хроники в културното пространство на Византия, България и свързания с тях славянски православен свят.

От съществено значение е и направената подробна археографска справка за палеографските и кодикологически параметри на преписите на Манасиевата хроника. Тези въпроси са предмет на изследване в първа глава. В. Велинова е успяла да изведе и анализира общите закономерности при изработването на владетелските книги, както и да открие индивидуалното във всяко копие. Приносен характер имат нейните наблюдения и изводи за предназначението на различните типове маркери към текста в ръкописите, защото дават възможност да се проследи прякото общуване на притежателя на кодекса със самия ръкопис. А това според нас вече е едно съществено доказателството на нивото и на неговата историческа култура.

Представата за рецепцията на хрониката се разширява още повече с разглеждането на проблема за контекстовия анализ на среднобългарския превод на Манасиевата хроника във втора глава на дисертацията. Придържането към класическата методика на текстуалния анализ от страна на В. Велинова е дало своите положителни резултати. Те се свеждат до идентификация на съпътстващите текстове, анализиране на тяхната собствена литературна история, изясняване на някои по-обща литературни процеси, засягащи търновското книжовно средище като цяло. Направен е успешен опит за изясняване на механизмите на разпространението на Манасиевата летопис.

Предмет на изследване в трета глава е текстуалният анализ на превода в корелация с неговия гръцки образец. Според мен тази част от труда има ярко изразен оригинален характер и се отличава с най-много приноси. В. Велинова дава решение на въпроса за характера на грешките и причините за тяхното допускане. За първи път в медиевистиката се установява, че използваният за превод гръцки ръкопис е от края на XIII в.

Двете приложенията в края на труда актуализират спорните въпроси за системата на илюстриране на Ватиканския препис и неговата датировка. В първото от тях В. Велинова привежда нови съществени доказателства за това, че при неговото изготвяне е бил използван гръцки илюстриран образец. Убедително са изведени принципите на визуализация на текста, както и на визуалния наратив. Подчертано е, че визуализацията на Ватиканския препис е подчинена на владетелската идеология. Във второто приложение се дават нови аргументи в подкрепата на една от датировките на Ватиканския препис, според която той бил създаден едновременно с Московския препис, т.е. през 1344-1345 г.

За нас, обаче, въпросът с датироването на илюстрирания препис все още си остава открит. Историческият коментар на летописните известия с двете хронологически податки, както и на приписката за „безбожните варвари, разположена в горното поле на л. 95 във Ватиканския препис, който осъществихме преди време, ни доведе до извода, че той е бил създаден към 1361-1362 г. Разбира

се, че различните позиции, на които стоим с доц. В. Велинова относно датировката на Ватиканския препис не поставят под каквото и да е съмнение качествата на нейното фундаментално изследване върху среднобългарския превод на Манасиевата хроника.

В заключение бих искала да изтъкна, че с написването на дисертационния си труд доц. В. Велинова осъществява първото по рода си цялостно, подробно изследване върху литературния контекст на това забележително произведение на Търновската школа и се нарежда сред неговите най-добри познавачи. Разрешаването на редица значими въпроси, свързани с българо-византийската културна взаимност през XIII-XIV в. утвърждава авторитета ѝ на задълбочен учен и изследовател на българското средновековие.

Цялостната преценка на труда ми дава достатъчно основание да препоръчам на членовете на почитаемото жури да присъдят на Вася Николова Велинова научна степен „Доктор на историческите науки”. Убедена съм, че тя напълно я заслужава.

19. 06. 2013 г.

Автор:

София

/проф. д-р Милияна Каймакамова/